

Unios notatserie

nr. 5/2008

Kan ny AFP i privat sektor overføres til offentlig sektor?

Erik Orskaug, sjeføkonom i Unio

18. april 2008

Innhold	Side
Nye prinsipper	3
Ny AFP i privat sektor	3
Justert levealderjustering.....	5
Hva koster AFP-løsningen?	6
Fordelingsvirkninger	7
Ny AFP sammenliknet med dagens AFP gitt 40 års opptjening.....	8
Inntektskravet økes.....	9
Virkninger av kort opptjeningstid og lang utdanning	10
Ingen blåkopi fra privat sektor	12
Virkninger på lang sikt.....	13
Virkninger av stigende inntekt	14

Unios notatserie på www.unio.no

- Nr 1 2006 Pensjonsopptjening for studier
- Nr 1 2007 Tjenestedirektivet – en oversikt
- Nr 2 2007 Personellbudsjett for velferdstjenester i lys av Soria Moria
- Nr 3 2007 Unios innspill til regjeringen Stoltenberg i forkant av 2008-budsjettet
- Nr 4 2007 Unios kommentarer til Revidert budsjett 2007 og Kommuneproposisjonen 2008
- Nr 5 2007 Unios innspill til Likelønnskommisjonen (foreløpig innspill)
- Nr 6 2007 Personellbudsjett for velferdstjenester i lys av Soria Moria, oppdatert juni 2007
- Nr 7 2007 Uføreutvalget – en kort presentasjon og noen foreløpige vurderinger
- Nr 8 2007 Arbeidsmiljø, sykefravær og inkludering
- Nr 9 2007 Unios høringssvar i forbindelse med Uføreutvalgets innstilling
- Nr 10 2007 Ledere i KS-sektoren – en statistisk oversikt
- Nr 11 2007 Unios kommentarer til forslaget til statsbudsjett for 2008
- Nr 1 2008 Unios innspill til Likelønnskommisjonen januar 2008
- Nr 2 2008 AFP-utvalget, en kort presentasjon og noen kritiske merknader
- Nr 3 2008 Unios innspill til regjeringens Stoltenberg i forkant av 2009-budsjettet
- Nr 4 2008 Skift/turnus og deltid

Unios notatserie gir bakgrunn og kommentarer til aktuelle faglige og politiske spørsmål. Her trykker vi også Unios syn i viktige høringssaker og våre innspill i forbindelse med statsbudsjett mv.

18. april 2008

Den nye AFP-løsningen i det anbefalte meklingsforslaget mellom LO og NHO vil dersom den overføres ukritisk til offentlig sektor, kunne gi et AFP-tap på 20.000-25.000 kroner for de utdanningsgruppene som ikke klarer mer enn 35 års opptjening før 62 år. Dette går fram av beregninger som KLP har gjort for Unio.

Notatet gir først en kort presentasjon av AFP-løsningen i privat sektor. Deretter diskuteres bl.a. innstrammingen i inntektskravet og utslagene for kort opptjening.

LO og NHO anbefalte 2. april meklingsmannens forslag i tariffoppgjøret 2008. AFP er en egen del av det anbefalte forslaget. AFP-løsningen forutsetter at regjering og storting følger opp med lovendringer og penger. Regjeringens bidrag og konkretisering av forslaget til AFP-løsning er skissert i statsminister Stoltenbergs brev til Riksmeklingsmannen av 2. april 2008. Meklingsforslaget og statsministerens brev finnes på: www.riksmeklingsmannen.no.

Nye prinsipper

Pensjonsreformen bygger på prinsippene om nøytralitet (aktuariell beregning). Det innebærer at (nåverdien av) forventet utbetalt pensjon gjennom livet som pensjonist vil være den samme enten pensjonen tas ut tidlig eller sent. Tar du ut pensjon tidlig blir den årlige pensjonen lav, står du lenger i arbeid blir den årlige pensjonen høyere.

De nøytrale reglene begrunnes på to måter. For det første vil det lønne seg å stå lenger i arbeid, den årlige pensjonen blir større jo lenger du står. Når folk står lenger i arbeid vil bærekraften i pensjonssystemet bedres. For det andre skal det bli mulig å kombinere arbeid og pensjon uten at pensjonen avkortes. Dette åpner for en mer fleksibel nedtrapping før pensjon.

Den nye AFP-ordningen i privat sektor bygger fullt ut på aktuarielle prinsipper. Det betyr at ordningen i mindre grad er målrettet mot de slitne. Hensynet til fleksibilitet og muligheten til å kombinere arbeid og pensjon har vunnet over dagens AFP som i større grad tar hensyn til at det er forskjeller i helse og levealder mellom yrker og som i praksis tar hensyn til at utdanningsgrupper mister viktige opptjeningsår i folketrygden.

Ny AFP i privat sektor

AFP-forslaget innebærer betydelige konsesjoner til LO på kort sikt slik at store grupper i privat sektor de nærmeste årene vil kunne gå av på en minst like god AFP som i dag. De største svakhetene er innstrammingene i inntektskravet for å kunne benytte AFP og dårligere uttelling for de som har mindre enn 40 års opptjening. Disse innstrammingene vil særlig ramme kvinner og ansatte med kortere opptjening som utdanningsgrupper. Forslaget innebærer at AFP-ordningen i privat sektor vil være fullt nøytral (aktuariell) fra 2010, det vil lønne seg å stå lenger i arbeid, og det vil være mulig å kombinere arbeid og pensjon uten avkorting i pensjonen.

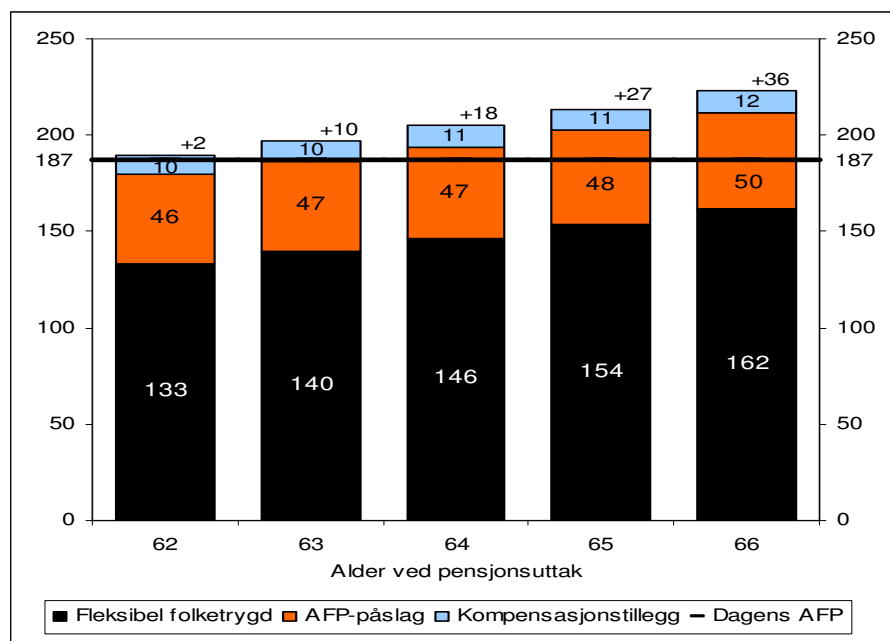
På lengre sikt innebærer forslaget et økende AFP-gap etter hvert som kompensasjonstillegget avtrappes og levealderjusteringen gir en lavere pensjon til de som går av ved 62 år.

AFP fram til 2025

Fra 2010 og fram til 2025 vil ny AFP i privat sektor bestå av tre deler:

- En fleksibel tidligpensjon i ny folketrygd vil ligge i bunn. Denne levealderjusteres og senere uttak vil gi høyere pensjon. Opptjeningsprosent på 1,35 prosent av inntekt opp til 7,1 G (474.400 kr), eller beholdningsopptjening som i lovutkastet til ny folketrygd.
- Et nøytralt og livsvarig AFP-påslag som tjenes opp med 0,314 prosent av årlig inntekt opp til 7,1 G fram til 62 år. Påslaget er 19.200 kroner høyere før 67 år (tonivå-modell). Påslaget levealderjusteres og senere uttak (fram til 70 år) gir høyere påslag.
- Et skattefritt, livsvarig og nøytralt kompensasjonstillegg til de som helt eller delvis får sin framtidige pensjon etter dagens opptjeningsregler, dvs til og med 1962-årgangen. Kompensasjonstillegg er ment å tette det som vi tidligere har omtalt som gapet mellom dagens AFP og nivået på ny AFP med regjeringens opprinnelige F-modell. Tillegget er 10.000 kroner for 62-åringene i 2010 og øker med 400 kroner for hvert årskull fram til 1953-kullet og fases ut fram til 2025. Kompensasjonstillegget skal dekke AFP-gapet de første årene etter 2010. Tillegget øker ved senere uttak, holdes nominelt fast for den enkelte, men reguleres med lønnsveksten (i tillegg til 400 kroner per årskull) for årgangene etter 2010.

Figur 1: Ny AFP privat sektor, utbetaling første år fra dagens AFP og fra fleksibel folketrygd samt nøytralt AFP-påslag og nøytralt kompensasjonstillegg. Person fra 1948-kullet som har 40 år med jevn inntekt på 5 G ved uttak. Tonivåuttak av AFP-påslaget (19.200 kr for 62-66 år), enslig, 2007-kroner.

Kilde: AID

Figur 1 viser at en 62-åring i 2010 vil få en AFP som er 2000 kroner bedre enn dagens ordning, gitt en jamn inntekt på 5 G (334.000 kr) i 40 år. Sammenlikner vi AFP-løsningen med den mye omtalte tosporsmodellen gis kompensasjonstillegget til alle og ikke bare 62-åringene. 63-åringene som går av med AFP i 2010 vil for eksempel ha 10.000 kroner mer enn med dagens AFP, gitt 40 års opptjening og jamn inntekt, 64-åringene vil ha 18.000 kroner mer enn dagens AFP gitt de samme forutsetningene, osv. Dette er vist i figur 1. Forutsetningene om 40 års opptjening og jamn inntekt diskuteres under.

Ny AFP i 2010 vil gjelde fra 1948-kullet. Tidligere årskull vil ha dagens AFP, også om de tar ut AFP senere enn 2010.

AFP-påslaget og kompensasjonstillegget vil bare gå til de som har rett til AFP.

AFP etter 2025 (og evaluering senest i 2017)

Etter overgangsperioden vil kompensasjonstillegget forsvinne. AFP vil da kun bestå av tidligpensjonen i ny folketrygd og et livsvarig nøytralt AFP-påslag, dvs slik regjeringen opprinnelig så for seg ny AFP (se AFP-utvalget og F-modellen med to-nivåuttak).

I følge avtalen mellom LO og NHO skal den nye AFP-ordningen evalueres. Utviklingen skal følges årlig i et nytt Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd under Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Senest i 2017 skal partene, med assistanse av det nye rådet, evaluere ordning. Avtalen mellom LO og NHO sier bl.a. at *"Det er viktig at levealderjusteringen ikke forsterker sosiale skjevheter som er knyttet til systematiske forskjeller i levealder mellom ulike grupper i befolkningen"*. Det kan mao bli omkamp i 2018-oppgjøret eller før. Nedfasingen av kompensasjonstillegget og økende effekt av levealderjusteringen kan trigge en debatt om å tette et etter hvert økende "AFP-gap" ved 62 år.

Virkinger av tonivå-modellen:

I dag har AFP i LO-NHO-området et skattefritt AFP-tillegg på 11.400 kroner fram til 67 år. Det vil si at alderspensjonen fra 67 år blir 11.400 kroner mindre etter skatt.

I meklingsforslaget er AFP-påslaget 19.200 kroner høyere fram til 67 år. Dette påslaget skal det skattes av. Det vil si at pensjonen etter fylte 67 år faller med 8.640 kroner etter skatt (skattebegrensingsregelen gir en marginalsatt på 55 pst for de fleste AFP-pensjonister).

Justert levealderjustering

Levealderjusteringen blir mildere av to grunner: Kompensasjonstillegget (som er omtalt over), og en direkte reduksjon i selve levealderjusteringen i forhold til regjeringens høringsnotat. Den mildere levealderjusteringen i folketrygden vil komme alle til gode, ikke bare de som går av på AFP i privat sektor, men alle som har folketrygd. Den mildere levealderjusteringen vil også komme tjenstepensjonsordningene til gode. Det vil si at folketrygden vil dekke mer av tjenstepensjonen enn det vi har lagt til grunn med høringsnotatet.

Regjeringens høringsnotat med utkast til lovendringer i folketrygden tar utgangspunkt i observert dødelighet over en løpende tiårsperiode. Dette ville ført til at levealderjusteringen for de første alders- og AFP-pensjonistene etter 2010 ville bli langt sterkere enn det som tidligere var lagt til grunn fordi levealderen har steget ”dobbelte så raskt” fra 1999-2006. Sett over en tiårsperiode øker levealderen med en takt på 2 år og en måtte ha jobbet i 16 måneder lengre for å kompensere for delingstallet, ikke 8 måneder som tidligere lagt til grunn da vi antok at levealderen ville øke med ett år per tiår.

Med statsministerens brev til Riksmeklingsmannen får vi nå en innfasing av levealderjusteringen mer i tråd med det vi tidligere antok. I forhold til høringsnotatet kan vi snakke om ”halvert levealderjustering”. Det blir svakere levealderjustering for alle i årskullene fra 1944 til 1962, mens en forventer at senere årskull, de som går av etter 2025, vil få en levealderjustering slik vi tidligere antok, dvs med bakgrunn i en forventet levealdersøkning på ett år per tiår. Med dette opplegget vil kostnadene i folketrygden ikke være tilbake på høringsnotatets bane før etter 2050, når de som har fått mildere levealderjustering er døde. De konkrete forslagene til endret levealderjustering er:

- For årskullene 1943 til 1949 skal forholdstallet som benyttes ved levealderjustering av opptjening i gammel folketrygd ikke øke mer enn 0,5 prosent per år. Dette innebærer om lag halvert levealderjustering i forhold til høringsnotatet.
- For årskullene etter 1949-årgangen gis skjermingen fra levealderjusteringen gradvis mindre effekt, 90 pst effekt for 1950-kullet osv, til 10 pst effekt for 1958-kullet, men nivået vil fortsatt være høyere slik at den avtakende virkningen først uttømmes i 2025. Først i 2025 vil en være tilbake på høringsnotatets nivå.
- For 1963-kullet og senere årskull følges regjeringens opprinnelige opplegg.

Hva koster AFP-løsningen?

Mesteparten av ”kostnadene” ved AFP-løsningen mellom LO og NHO er knyttet til justeringene i levealderjusteringen for kullene som går av med pensjon mellom 2010 og 2025. Dette vil dra på seg kostnader som i forhold til regjeringens høringsnotat om ny folketrygd beløper seg til 80 mrd kroner over en periode på 40-50 år.

En ”gunstigere” levealderjustering vil komme alle pensjonister til gode, ikke bare AFP-pensjonistene. De årlige kostnadene vil ligge på gjennomsnittlig 2,0 mrd kroner med en topp i 2030 på 3,5 mrd kroner. Det er viktig å få fram at disse ”kostnadene” er en følge av den ekstra økningen i levealder som ble registrert i årene 1999-2006 og den måten regjeringen i høringsnotatet foreslo å la denne veksten få full uttelling i måten levealderjusteringen skulle beregnes på. Regjeringen kunne ha foreslått at levealderjusteringen skulle vært gjennomført på en annen måte, da ville det ikke vært nødvendig å ”bruke” penger på å endre levealderjusteringen i forbindelse med AFP-løsningen. Den løsningen vi får nå er om lag lik den levealderjusteringen som ble presentert i regjeringens pensjonsmelding, St.meld. nr. 5.

Den nye levealderjusteringen brukes på både folketrygden som ligger i bunn for ny AFP og på det livsvarige AFP-påslaget.

Den andre kostnadskomponenten er det livsvarige AFP-påslaget. Regjeringens bidrag til å dekke deler av dette påslaget skal være identisk med de kostnader regjeringen har med dagens

AFP-ordning. Arbeidsgiverne skal dekke sin del. Regjeringen har derimot sagt at den vil øke bevilgningen når antall AFP-pensjonister øker som følge av at aldersgruppene som kan ta ut AFP blir langt større de nærmeste årene. Den årlige kostnaden vil øke til 2 mrd kroner i 2040.

Den tredje kostnadskomponenten er kompensasjonstillegget på 10.000 kroner som skal dekke AFP-gapet. Det er bare dette tillegget som representerer en ny kostnad direkte knyttet til meglingsresultatet i privat sektor. Tillegget skal dekkes av staten i sin helhet og det er bergnet å gi en maksimal kostnad på 700 millioner kroner i året i 2023. Akkumulert er kostnaden anslått til 14,5 mrd kroner i 2050.

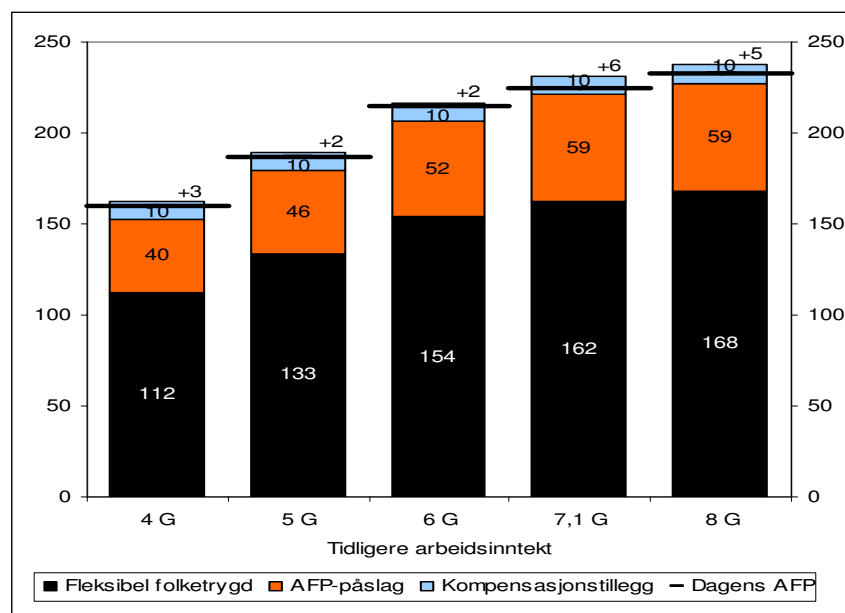
De nye kostnadene som direkte er knyttet til den nye AFP-løsningen i privat sektor er med andre ord bare en brøkdel av de mye omtalte 100 milliardene. At enkelte politiske partier, organisasjoner og medier som alltid har vært mot AFP-ordningen, overser dette er som det har vært før. Motstanderne av AFP-ordningen har aldri anerkjent den norske modellen hvor partene i arbeidslivet har et ord med i laget når rammebetingelser og avtaler som regulerer arbeidsmarkedet skal bestemmes.

Fordelingsvirkninger

Figur 2 viser en sammenlikning av dagens AFP med meklingsresultatet for forskjellige inntektsnivåer. Gitt forutsetningene om 40 års opptjening og jamn inntekt er utslagene i forhold til dagens ordning små og alle på plussiden, noe bedre for de høyeste inntektene.

En annen side av fordelingsvirkningene er selvfølgelig den som følger av inntektskravet. Når dette skjerpes vil de med lavest opptjening ikke få tilgang til AFP, se eget avsnitt.

Figur 2: Fordelingsprofilen sammenliknet med dagens AFP i privat sektor, 40 års opptjening, enslig, uttak ved 62 år for 1948-kullet

Kilde: AID

Ny AFP sammenliknet med dagens AFP gitt 40 års opptjening

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har satt opp en sammenlikning mellom dagens AFP og ny AFP gitt en jamn inntekt på 5 G (334.000 kroner) i 40 år. Til forskjell fra beregningene i AFP-utvalget hvor samtlige tabeller ble satt opp med utslag for enslige viser dette oppsettet utslagene for en gift person som tar ut AFP ved 62 år. Det er benyttet et AFP-tillegg for dagens AFP på 11.400 kroner skattefritt.

For en fra 1948-kullet som tar ut pensjon i 2010 vil ny AFP gi 4.800 kroner mer før skatt og 2.300 kroner mer etter skatt. For en fra 1963 kullet som tar ut pensjon i 2025 vil ny AFP gi om lag 11.000 kroner mindre enn dagens AFP både før og etter skatt.

Når det sammenliknes for gifte blir dagens AFP om lag 10.000 kroner lavere fordi gifte ikke får et fullt grunnbeløp (G) i folketrygdberegningen, men kun 0,85 G. I ny folketrygd skilles det ikke på sivilstand utenom i garantipensjonen. En sammenlikning som bygger på "gifte" gir derfor et gunstigere bilde av ny AFP enn det en sammenlikning som bygger på "enslig". På den annen side er det vel så relevant hvis mange eller flertallet av AFP-mottakerne er "gifte" i pensjonssammenheng.

Tabell 1: 40 års opptjening, inntekt 5 G, uttak 62 år dagens AFP og ny AFP, gift

	2010	2017	2025
Dagens AFP			
- dagens AFP før fylte 67 år	177 100	177 100	177 100
- folketrygd fra 67 år, uten levealdersjust.	165 700	165 700	165 700
Ny AFP			
- ny tilpasset AFP før fylte 67 år	46 000	45 200	44 500
- ny tilpasset AFP fra 67 år	26 800	26 000	25 200
- kompensasjonstillegg (skattefritt)	10 000	9 600	-
- folketrygd med levealderjustering	125 900	123 300	121 800
Sum AFP, kompensasjonstillegg og folketrygd			
- før fylte 67 år	181 900	178 100	166 300
- fra 67 år	162 700	158 900	147 100
Differanse (ny AFP – dagens AFP)			
Før skatt			
- før fylte 67 år	+4 800	+1 000	-10 900
- fra 67 år	-3 000	-6 800	-18 700
Etter skatt			
- før fylte 67 år	+2 300	-200	-11 100
- fra 67 år	+2 300	-100	-11 100

Kilde: AID

Inntektskravet økes

Med dagens AFP-ordning kan det holde at du har hatt en inntekt på 134.000 kroner i 10 år for å kunne ta ut AFP ved 62 år. Med den nye AFP-ordningen i privat sektor må du ha hatt inntekt i 40 år og minst 200.000-210.000 kroner i de 20 beste årene for å kunne gå av på AFP som 62-åring i årene rett etter at pensjonsreformen trer i kraft. De som er født i 1963 og har 40 års opptjening i 2025 må i gjennomsnitt ha hatt 227.000 kroner i inntekt. Har du bare 35 års opptjening og du er født i 1963 økes inntektskravet til 260.000 kroner i gjennomsnitt (kilde: AID og KLP).

Inntektskravet er utformet slik at du skal ha hatt så stor inntekt over livsløpet at du minst har en opptjening tilsvarende minstepensjon hvis du går av ved 67 år. Med leveladerjustering og mulighet til å gå av ved 62 år krever dette en betydelig inntekt over mange år.

I statsministerens brev til Riksmeklingsmannen sies det at regjeringen er innstilt på å foreslå at den livsvarige delen av AFP-påslaget legges til grunn for retten til å gå av før 67 år. Dette gir en betydelig senking av inntektskravet i forhold til de som bare har den nye fleksible folketrygden fra 62 år (294.000 kr i 40 år), men det er like fullt en kraftig økning i forhold til dagens inntektskrav for å få AFP. På lengre sikt, etter hvert som folk får sin opptjening i ny folketrygd vil inntektskravet kunne gå noe mer ned fordi lave inntekter rundt 200.000 kroner (3 G) kommer meget godt ut i ny folketrygd sammenliknet med dagens folketrygd.

Offentlig sektor har langt flere med lave inntekter og kortere opptjeningstid i folketrygden. Inntektskravet knyttet til den nye AFP-ordningen i privat sektor vil ramme de som jobber deltid eller av andre grunner har lav lønn. Deltidsansatte utdanningsgrupper med mindre enn 40 års opptjening kan bli ekskludert. Det er derfor viktig at ny AFP fra privat sektor ikke overføres ukritisk til avtaleområdene i offentlig sektor som har både lav lønn og mange med betydelig kortere opptjeningstid.

I dagens AFP-ordninger har vi lave krav til forutgående inntekt for å kunne gå av på AFP fra 62 år. Kravene er om lag de samme i ordningene i privat og offentlig sektor:

- Minst 5-10 års medlemskap i pensjonsordningen etter fylt 50 år eller minst 20 pst stilling med minst 1 G i årslønn siste 3 år
- Minst 1 G i pensjonsgivende inntekt i uttaksåret
- Minst 10 år med poengopptjening i folketrygden etter fylte 50 år (dvs inntekten må ha vært over 1 G)
- Minst 2 G i pensjonsgivende inntekt de 10 beste årene etter 1967

Fra 62 til 67 år består AFP av grunnpensjon, tilleggspensjon/sært tillegg og et AFP-tillegg på 11.400/20.400 kroner pluss evt ektefelle tillegg. Denne bestemmelsen innebærer at de som har lav inntekt får minstepensjon, men pensjonen kan dog ikke overstige 70 pst av siste årsinntekt.

LO viser i sitt informasjonsmateriell beregninger som NAV har gjennomført. Disse viser at pensjonsgrunlaget til de aller fleste (83,2 pst for kvinner og 97,4 pst for menn) som i dag tar ut AFP ved 62 år vil være tilstrekkelig også fra 2010. De samme beregningene viser at nesten 100 pst av 1963-kullet vil klare inntektskravet. En av forklaringene på dette er at inntekter rundt 3 G (200.000 kr) kommer meget godt ut i ny folketrygd.

Tallene kan se annerledes ut for offentlig sektor. Her jobber flere deltid og flere har kortere opptjeningstid i folketrygden. En annen grunn til at tallene som viser hvor mange i privat sektor som vil kunne ta ut ny AFP er så store, er at veldig mange av de som jobber deltid og som har de laveste lønningene i privat sektor ikke er organisert. Organisasjonsgraden i varehandelen og hotell- og restaurant er lav, særlig blant de deltidsansatte.

Statsministerens brev sier ingen ting om at opptjening av tjenstepensjon også skal kunne legges til ved vurdering av inntektskravet for å kunne gå av med tidligpensjon. I så fall vil kravet til tidligere inntekt gå videre ned.

Virkninger av kort opptjeningstid og lang utdanning

Den enkeltes opptjeningstid vil ha betydning for størrelsen på AFP. Dagens AFP gir opptjening for årene 62-66 år som om du hadde stått i jobb til 67 år. Det innebærer at de som for eksempel har 35 års opptjening når de går av på AFP ved 62 år får full opptjening (40 år).

I ny AFP for privat sektor er beregningene gjort ved sammenlikninger som legger 40 års opptjening ved 62 år til grunn. Slike beregninger tar ikke hensyn til at de som kun har 35 års opptjening ved 62 år ikke får uttelling for årene 62-66 år.

For en person med 5G i inntekt og 35 års opptjening ved 62 år i 2010, vil dette gi en AFP som er om lag 10.000 kroner lavere enn dagens AFP før skatt. Etter skatt er tapet om lag 6.000 kroner. AFP-gapet vil med andre ord bli betydelig større for de som har kortere opptjening.

Tabell 2: 35 års opptjening, inntekt 5 G (334.000), uttak 62 år dagens og ny AFP, gift

	2010	2017	2025
Dagens AFP			
- dagens AFP før fylte 67 år	177 100	177 100	177 100
- folketrygd fra 67 år, uten levealdersjust.	165 700	165 700	165 700
Ny AFP privat sektor			
- ny tilpasset AFP før fylte 67 år	42 100	41 400	40 700
- ny tilpasset AFP fra 67 år	22 900	22 200	21 500
- kompensasjonstillegg (skattefritt)	10 000	9 600	-
- folketrygd med leveal.just./fleksibilitet	115 500	112 000	106 300
Sum AFP, komp.tillegg og folketrygd			
- før fylte 67 år	167 500	162 900	147 000
- fra 67 år	148 300	143 700	127 800
Differanse (ny AFP – dagens AFP)			
Før skatt			
- før fylte 67 år	-9 600	-14 200	-30 100
- fra 67 år	-17 400	-22 000	-37 900
Etter skatt			
- før fylte 67 år	-6 300	-9 200	-22 500
- fra 67 år	-6 200	-9 100	-22 500

Kilde: AID

Særlig personer med lang utdanning vil ha problemer med å nå 40 års opptjening ved 62 år. Disse effektene vil være der fra første dag etter 2010 som vist i tabell 2 (det er brukt et AFP-tillegg på 11.400 kroner i beregningene av dagens AFP).

NAV laget for AFP-utvalget en oversikt som viser opptjeningstiden for nye AFP-pensjonister i 2007 i offentlig sektor. Tabell 3 viser disse tallene for offentlig administrasjon, undervisning, helse og sosialtjenester og andre sosiale og personlige tjenester. Tabellen viser pensjonsgivende inntekt over 1 G fordi inntekter under 1 G ikke gir opptjening i dagens folketrygd.

Tabellen viser at menn i gjennomsnitt har 37-39 års opptjening, mens kvinner i gjennomsnitt har 30-34 års opptjening avhengig av tjenestesektor. Lavest er opptjeningstiden for kvinner i helse- og sosialsektoren. Dette viser at mange kvinner i årene etter 2010 vil få et større AFP-tap fordi de mister opptjening for årene 62-66 år i ny AFP. Omsorgsopptjening under dagens ordning er inkludert i tallene.

Tabell 3: Antall år med pensjonsopptjening over 1 G. Nye AFP-pensjonister i offentlig sektor i 2007, etter uttaksalder og næring

Kvinner

	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år
Offentlig administrasjon	33,5	32,6	33,5	33,6	32,7
Undervisning	34,4	34,0	34,2	34,9	33,8
Helse og sosiale tjenester	31,6	31,6	30,4	30,7	30,6
Andre sosiale og pers. tjenester	32,1	33,9	34,9	29,8	<

Menn

	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år
Offentlig administrasjon	38,5	38,7	38,5	39,3	39,4
Undervisning	37,5	37,9	38,2	38,1	38,4
Helse og sosiale tjenester	38,0	37,2	38,6	37,3	34,7
Andre sosiale og pers. tjenester	38,4	37,8	38,4	38,5	38,9

Kilde: NAV

AFP-utvalgets rapport viser at gjennomsnittlig opptjeningstid ved 62 år i 2010 og senere vil være flere år høyere enn i dag, særlig forventes kvinner å ta igjen mye av avstanden til menn. Dette skyldes både at kvinnenes inntog i arbeidsmarkedet først skjøt fart på 70-tallet og at regjeringen har foreslått tilbakevirkende omsorgsopptjening på 4 G i inntil sju år per barn født i 1967 eller senere. Regjeringen har derimot kun foreslått tilbakevirkende opptjening før 1992 for de som får opptjening i ny folketrygd. Dette vil begrense økningen i opptjeningstid i forhold til tidligere antakelser.

På lengre sikt, når folk vil ha sin pensjonsopptjening i ny folketrygd, vil mange som går av på AFP ha mer enn 40 års opptjening og få pensjonsmessig uttelling for dette ved at dagens 40-årsregel erstattes av en alleårsregel. Men igjen er det viktig å huske at de med lang utdanning, som kanskje ikke begynner i arbeid før de er 26 år, først vil ha 40 års opptjening ved 66 år.

Ingen blåkopi fra privat sektor

Et strengere inntektskrav for å kunne ta ut AFP og fjerningen av opptjeningen for AFP-perioden 62-66 er de viktigste ankepunktene mot å kopiere privat sektors nye AFP-ordning ukritisk til offentlig sektor. Særlig vil de som har færre opptjeningsår enn 40 ved 62 år tape på den nye ordningen. De som tar lang utdanning på høyskoler og universitet begynner kanskje ikke i arbeid før de er 26 år. Disse vil først ha 40 års opptjening ved 66 år.

Dagens AFP-ordning i offentlig sektor er stort sett lik dagens AFP-ordning i privat sektor. Unio har ved hjelp av KLP fått beregnet utslagene hvis offentlig sektor får en blåkopi av den nye AFP-ordningen som partene har anbefalt i privat sektor. Tabell 4 viser forskjellene i ytelser mellom dagens AFP-ordning i offentlig sektor og ny AFP i privat sektor. I dagens ordning er AFP-tillegget 20.400 kroner som det skattes av.

Tabell 4: Dagens AFP i offentlig sektor og ny AFP ved uttak 62 år for fire årskull og opptjening i 40 år og 35 år, enslig, AFP-tillegg i dagens ordning på 20.400

	Dagens AFP	AFP-påslag +komp.tillegg	Ny AFP (inkl. ny FT)	Differanse (ny-dagens)
Lønn 300.000 kr i 40 år				
2010 (1948-kullet)	185 151	52 848	178 038	-7 113
2015 (1953-kullet)	185 151	54 503	177 451	-7 700
2020 (1958-kullet)	185 151	48 109	167 095	-18 056
2025 (1963-kullet)	185 151	41 778	156 528	-28 623
Lønn 400.000 kr i 40 år				
2010 (1948-kullet)	227151	62392	219497	-7 653
2015 (1953-kullet)	227151	63876	218167	-8 984
2020 (1958-kullet)	227151	57324	211234	-15 917
2025 (1963-kullet)	227151	50860	203859	-23 292
Lønn 300.000 kr i 35 år				
2010 (1948-kullet)	185151	49269	165157	-19 994
2015 (1953-kullet)	185151	50988	164800	-20 351
2020 (1958-kullet)	185151	44653	154798	-30 353
2025 (1963-kullet)	185151	38372	145087	-40 064
Lønn 400.000 kr i 35 år				
2010 (1948-kullet)	227151	57620	201433	-25 718
2015 (1953-kullet)	227151	59189	200427	-26 724
2020 (1958-kullet)	227151	52716	190451	-36 700
2025 (1963-kullet)	227151	46319	180194	-46 957

Kilde: Stig Sæther, KLP

En offentlig ansatt med 300.000 kroner i inntekt og 35 års opptjening ved 62 år vil få en AFP i 2010 som er 20.000 kroner lavere enn dagens AFP i offentlig sektor før skatt. Er lønna jamt 400.000 kroner i 35 år blir tapet 25.700 kroner.

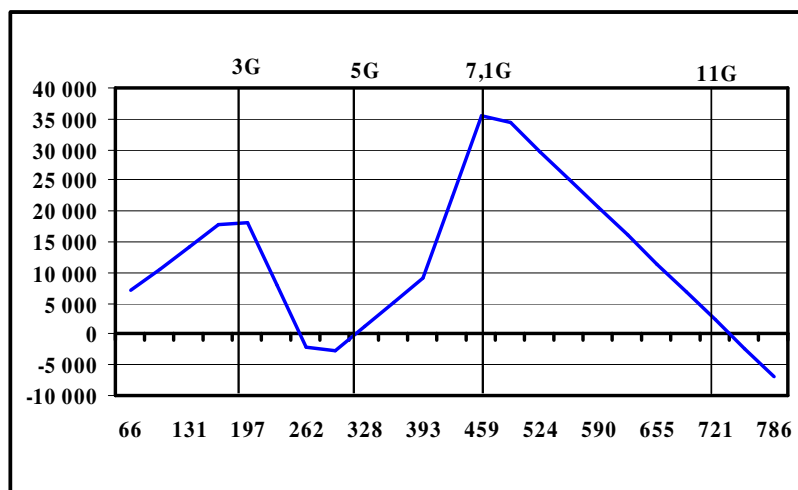
Virksomheter på lang sikt

Ser vi på sammenlikninger på lang sikt vil overgangen fra 40 års opptjening i dagens folketrygd til en alleårsregel og bortfallet av dagens besteårsregel gjøre store utslag. I et slikt perspektiv er det lite treffende å legge forutsetninger om jamn inntekt i 40 år til grunn. Utslagene vil bli betydelig større for personer med stigende inntekt, og det gjelder de fleste.

Utslagene vil også bli store for de som kombinerer noen år fulltid med noen år deltid. Men det er viktig å huske at utslagene går i flere retninger, særlig når det gjelder i forhold til inntektsnivå. Mange med lavere inntekt enn 5 G eller høyere inntekt enn 5 G vil komme bedre ut i ny folketrygd, mens inntekter rett under 5 G vil komme noe dårligere ut. Her er noen eksempler på virkninger i ny folketrygd på lang sikt, gitt 40 års opptjening:

- Tar en hensyn til virkningene av stigende inntekt er et forsiktig estimat at AFP-gapet er 14.000 kroner større for en inntekt på 5 G
- En som jobber 30 år fulltid og 10 år halvtid vil med en fulltidsinntekt på 5G gå ned 20.000 kroner i folketrygd
- En som tjener 3 G vil komme 18.000 kroner bedre ut i ny folketrygd
- En som tjener 7 G vil komme 35.000 kroner bedre ut i ny folketrygd
- En som tjener 4,5 G vil tape 2.500 kroner i ny folketrygd

Figur 3: Virkninger på lang sikt av ny folketrygd, 40 års jamn inntekt, endring i kroner i forhold til dagens folketrygd

Ny og gammel folketrygd gir lik utbetaling på kort og lang sikt forutsatt en jamn inntekt på 5 G i 40 år. For andre inntekter blir det andre utslag. Lave inntekter rundt 3 G og inntekter mellom 5 G og 11 G vil komme bedre ut. Dvs at "AFP-gapet" på lang sikt for disse inntektene vil være mindre eller endog positivt. Inntekter på 7,1 G kommer best ut i den nye

folketrygden. For inntekter mellom 4 G og 5 G vil derimot AFP-gapet på lang sikt bli større enn de beregningene som er gjort med utgangspunkt i en inntekt på 5 G. Se figur 3.

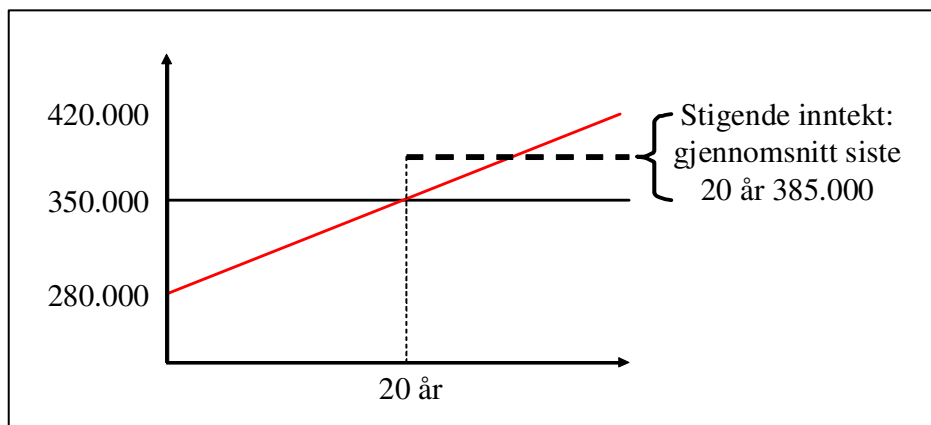
For de med deltidsinntekter rundt 3 G (200.000 kroner) innebærer dette at inntektskravet for å kunne gå av på AFP ved 62 år etter hvert vil gå ned.

Virkn timer av stigende inntekt

De fleste beregninger i AFP-utvalget og i forbindelse med det anbefalte forslaget til ny AFP i privat sektor legger til grunn forenklete forutsetninger om jamn inntekt over yrkeslivet. I virkeligheten har de fleste reelt sett stigende inntekt gjennom livet og inntekten i de 20 beste årene ligger ofte betydelig over inntekten i de 20 dårligste årene. På lang sikt må en derfor ved sammenlikninger av dagens og ny folketrygd og ved AFP-sammenlikninger ta hensyn til bortfallet av besteårsregelen i dagens folketrygd. Dette er vist i figur 4.

I KLP har de på bakgrunn av "sin bestand" som utgjør 70 pst av kommunesektoren, beregnet at gjennomsnittet av inntekten i alle år utgjør 90 pst av inntekten i de 20 beste årene. Dette betyr at en inntekt på 5G i ny folketrygd må sammenliknes med en inntekt på 5,5 G i gammel folketrygd for å utlikne effektene av dagens besteårsregel. Dette gjør AFP-gapet (på lang sikt) betydelig større enn det som vanligvis legges til grunn.

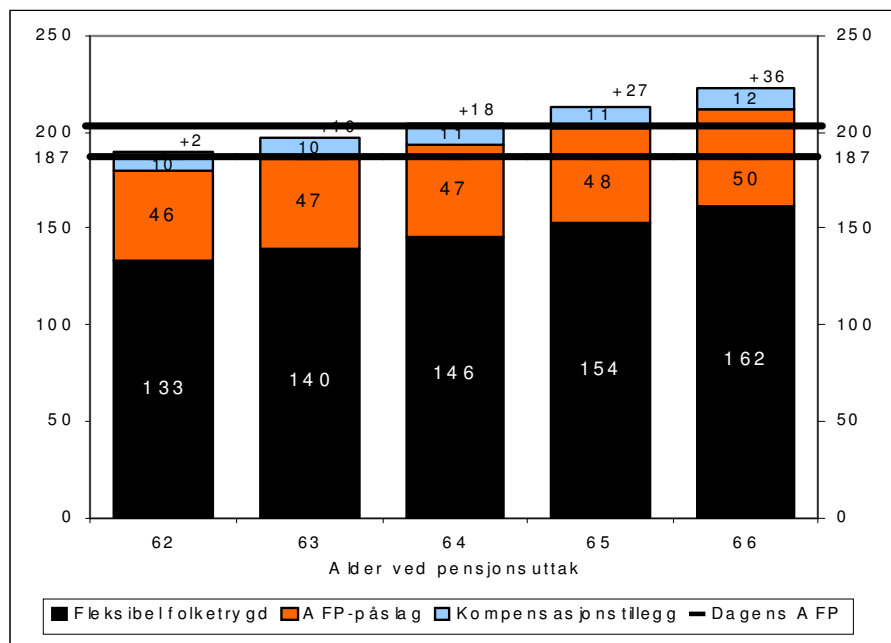
Figur 4: Virkninger av stigende inntekt og bortfall av besteårsregelen

For en stigende inntekt som i gjennomsnitt over 40 år utgjør 5G, vil en sammenlikning på lang sikt med dagens AFP gi et betydelig større AFP-gap. Av figur 5 ser vi at ny AFP er utformet slik at kompensasjonstillegget dekker AFP-gapet som gjenstår etter at det nøytrale AFP-tillegget er lagt oppå den fleksible folketrygden. Dagens AFP er her vist ved den nederste vannrette linja.

Tar vi hensyn til at en med stigende inntekt vil få en høyere AFP i dagens ordning, markert ved den øverste vannrette linja, gjenstår et betydelig AFP-gap som ikke er dekket ved ny AFP. Her vil ordningene først bli like gode hvis du venter med å gå av til du er 64 år. Det må antas at effektene av stigende inntekt er minst like store i privat og offentlig sektor.

Figur 5: Ny AFP privat sektor, utbetaling første år fra dagens AFP og fra fleksibel folketrygd samt nøytralt AFP-påslag og nøytralt kompensasjonstillegg. Sammenlikning av en inntekt på 5,5G i dagens system (øverste rette linje) med en inntekt på 5G i nytt system for å se effektene av overgang fra dagens besteårsregel til en alleårsregel. Person fra 1948-kullet som har 40 år med jevn inntekt på 5 G ved uttak. Tonivåuttak av AFP-påslaget (19.200 kr før 67 år), enslig, 2007-kroner.

Kilde: AID og Unio

Unios notatserie

Unio har 270.000 medlemmer : lærere, lektorer, førskolelærere, sykepleiere, forskere, politi, prester, fysioterapeuter, ergoterapeuter, diakoner, skatterevisorer, konsulenter og ledere

Unio vil sikre og videreutvikle velferdsstaten og samfunnets fellesverdier : sikre full sysselsetting : øke forskningen : kjempe mot offentlig fattigdom og privatisering av sentrale offentlige tjenester : øke verdsettingen av utdanningsgrupper i offentlig sektor : sikre gode trygde- og pensjonsordninger

Unio

UTDANNINGS
FORBUNDET

**FORSKER
FORBUNDET**

**POLITIETS
FELLESFORBUND**

 Presteforeningen

Det Norske Diakonforbund
The Norwegian Association of Deacons

Skatterevisorenes Forening